

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN: 2181-1342 (ONLINE)

№ S/4 (3) - 2023

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES
AND SOCIAL SCIENCES

ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ

ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ

ELECTRONIC JOURNAL

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) - 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш

ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбаҳор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Crossref DOI:

Тахририят Crossref DOI нинг расмий аъзоси ҳисобланади ва 10.47.390 DOI префиксига эга. Ҳар бир нашр ва илмий мақолага индивидуал Crossref DOI рақами берилади.

Google Scholar

Журнал Google Scholar (Академия) да индексацияланади.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият.

Тахририят манзили:
Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com
Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

- Аббасов Беҳзод Бахтиёрвич*
1946 – 1965 ЙИЛЛАРДА ФАРҶОНА ВОДИЙСИДА ИРРИГАЦИЯ ВА МЕЛИОРАЦИЯ ИШЛАРИ
ҲАМДА АҲОЛИНИ ЯНГИ ЎЗЛАШТИРИЛГАН ЕРЛАРГА КЎЧИРИШНИНГ
БОШЛАНИШИ 10-21
- Бабалжанов Хасан Бахтиёрвич*
ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ДАВРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ОЗИҚ-ОВҚАТ МАҲСУЛОТЛАРИ
ТАЪМИНОТИДА ТОМОРҚА ХЎЖАЛИКЛАРИНИНГ ЎРНИ 22-27
- Саидбобоева Гулзора Нематжоновна*
ГОЭЛРО РЕЖАСИ ВА УНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ҲУДУДИДА АМАЛГА ОШИРИЛИШИ 28-36
- Rasulov Ma'murjon Foziljonovich*
O'ZBEKISTONDA XALQARO SAYYONLIKNI RIVOJLANTIRISHDA MADANIY MEROS
OBJEKTLARINING O'RNI 37-42
- Жиянбекова Шарофат Абдиқахаровна*
А.С. ПУШКИН НОМИДАГИ САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ КУТУБХОНА МАРКАЗИНИНГ ТАШКИЛ
ЭТИЛИШИ ВА ШАКЛЛАНИШИ ТАРИХИ 43-51
- Esonov Ziyodbek Yuldashevich*
FARG'ONA VODIYSI QORAQALPOQLARI HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN 52-58
- Фарманова Гульнора Комилевна*
ИЗ ИСТОРИИ ПЕРВЫХ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ РАБОТ И ИССЛЕДОВАНИЙ НА
АФРАСИАБЕ 59-65
- Turaev Sherzod Gulboy ugli*
DESCRIPTION OF CHARACTERISTICS AND TYPES OF LIVESTOCK FARMING OF SURKHAN
OASIS IN B.N. KARMISHEVA RESEARCH 66-71
- Сотиболдиев Файратжон Отамирзаевич*
ИНТЕРНЕТНИНГ ТАЪЛИМ ТИЗИМИГА КИРИБ КЕЛИШИ ТАРИХИ: МУАММО ВА
ЕЧИМЛАР 72-78
- Rasulov Azizkhon Mukhamadqodirovich*
ЎЗБЕКИСТОННИНГ МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИ ТАРИХИ МАНБАЛАРИНИНГ УМУМИЙ
ТАВСИФИ 79-90
- Абдуллажанова Нигорахон Турдалиевна*
БЕРУНИЙ ВА ИБН СИНО ҲАЁТИ ВА ИЛМИЙ МЕРОСИ ТАРИХШУНОСЛИГИДАН 91-95
- Дониёров Носиржон Абдухолиқ ўғли*
ЎЗБЕК ТИЛИ ВА ИМЛО СИЁСАТИДАГИ ЎЗГАРИШЛАР ТАРИХИДАН 96-102

08.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

- Юлдашев Обиддин, Махлиё Мамбетқулова*
ИСЛОМИЙ СУҒУРТА (ТАКАФУЛ) ВА УНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ 103-109

<i>Фозилов Умид Закирович</i> БОШҚАРУВ ХОДИМЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ОҚИЛОНА БАҲОЛАШ ТАШКИЛОТ БОШҚАРУВ ТИЗИМИ САМАРАДОРЛИГИНИНГ АСОСИ	110-118
<i>Shoyev Davronbek Axmadjonovich</i> BOSHQARISH SIFATINI OSHIRISHDA “MENEJMENT LABORATORIYASI”NI TASHKIL QILISHNING O‘RNI	119-125
<i>Орзукулова Зумрад Абдуҳолиқ қизи</i> ТРАНСПОРТ-ЛОГИСТИКА ХИЗМАТЛАРИ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРИ	126-133
<i>Djurakulov Shoxrux, Isaxonova Mohinur</i> O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNI TAKOMILLASHTIRISH IMKONIYATLARI	134-139
<i>Raxmatullayeva Feruza Azimovna, Sharobiddinov Ahrorbek Qosimjon o‘g‘li</i> YALPI HUDUDIY MAHSULOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI	140-146
<i>Ёдгорова Шахноза Хайридиновна</i> ЎЗБЕКИСТОНДА ВА ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ТАЖРИБАЛАРИ	147-155
<i>Qurbonov Ma‘murjon G‘ayrat o‘g‘li</i> ASOSIY ISHLAB CHIQRISH KO‘RSATKICHLARINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	156-166
<i>Nurullayev Hoshimjon Hamidovich</i> BUXORO VILOYATINING NOMODDIY-MADANIY MEROSONING O‘ZBEKISTON TURIZMI RIVOJLANISHIDAGI ANAMIYATI	167-172
<i>Маматов Бахадир Сафаралиевич</i> РИВОЖЛАНГАН ВА РИВОЖЛАНАЁТГАН МАМЛАКАТЛАРНИНГ ПЕНСИЯ ТАЪМИНОТИ ТИЗИМИ ТАЖРИБАЛАРИ	173-188
<i>Ғойипназаров Санжар Баходирович</i> ИНСОН КАПИТАЛИНИ РАҚАМЛИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДРАЙВЕРЛАРИНИНГ ИНСТИТУЦИОНАЛ МОДЕЛИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	189-195
<i>Садинов Азиз Зиядуллаевич</i> ЧИҚИНДИ МАҲСУЛОТЛАРИНИ ҚАЙТА ИШЛАШНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА ТЕХНОЛОГИК ЖАРАЁНЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	196-203
<i>Қурбонова Раҳима Жамшедовна, Мирзаева Ширин Нодировна, Хакимов Дамир</i> ИЖТИМОЙ КАПИТАЛНИ ЎЛЧАШДА ИЖТИМОЙ ТАРМОҚЛАР ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ РОЛИ	204-216
<i>Asatxodjayeva Shoira Shukurullayevna, Maxmudov Muxammadqodir Muzaffar o‘g‘li</i> YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA UNGA INVESTITSİYALARNI YO‘NALTIRISH ZARURIYATI	217-222

Исломов Алишер Бахтиёр ўғли
БУХГАЛТЕРИЯ АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИНИ КЎРСАТИШДА ПРОФЕССИОНАЛЛИКНИ
ТАЪМИНЛАШ 223-229

Agzatova Nargiza Garurovna
SPECIFICS OF ETHNOGRAPHIC TOURISM AND ETHNIC TOURISM IN UZBEKISTAN 230-237

Муродова Дилноза Чориевна
ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ БЎЙИЧА ХОРИЖ
ТАЖРИБАСИ ВА УНИНГ АМАЛИЙ АҲАМИЯТИ 238-245

Khodjaeva Shodiyabonu Abitdjanovna
QISHLOQ XO'JALIGIDA AGROMARKETING TIZIMINING AHAMIYATI VA UNING
FUNKSIYALARI 246-250

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

Нуруллаева Зулхумор Сидаматовна
МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ МАДАНИЯТ ТИЗИМИДА МАҚОМ САНЪАТИНИНГ
ЎРНИ 251-259

Ibroximov Sarvar Mo'yudinjon o'g'li
IJTIMOIY-GUMANITAR VA MUTAXASSISLIK FANLARNI INNOVATSION PEDAGOGIK
TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA O'QITISH ORQALI TALABALARDA FUQAROLIK POZITSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH 260-265

Yuldashev Ibroxim To'uchiyevich
MOVAROUNNAHR VA XUROSONDA MINIATYURA SAN'ATINING ADABIYOT BILAN O'ZARO
UYG'UNLIGI VA G'OYAVIY ESTETIK VA AXLOQIY TASAVVURLARINING
MUSHTARAKLIGI 266-271

Khamdamova Sitora Safarovna
MARKAZIY OSIYO XALQLARI TARIXIY TARAQQIYOTIDA KROSS-MADANIYATINING O'ZIGA
XOSLIGI 272-277

Абдуллаев Джасур Абдиваит ўғли
ФИЛОСОФСКИЙ АНАЛИЗ КЛАССИФИКАЦИИ КАЧЕСТВ СОВЕРШЕННОГО
ЧЕЛОВЕКА 278-283

10.00.00 - ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Xasanov Akbarjon Abdurashidovich
O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA MILLIY KONSEPTOSFERANI VOQELANTIRUVCHI LINGVISTIK
BIRLIKLAR BO'YICHA AMALGA OSHIRILGAN TADQIQOTLAR 284-292

Qurbonova Muharram Jurabekovna
XURSHID DAVRON SHE'RIYATINING TIL XUSUSIYATLARI 293-297

Сафарова Замира Рустамовна
ИНГЛИЗЧА ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАР ТАРКИБИДАГИ ИНСОН НОМЛАРИНИНГ ЭТИМОЛОГИК
ТАСНИФИ 298-304

Gubaydullin Artur Faridovich
THE NUANCES OF HUMOR TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S 'GOOD OMENS' 305-313

Tuxtayeva Dildora Zokirovna, Baxtiyorova Malikabonu Shavkat qizi
E TEL LILIAN VOYNICHNING "SO'NA" ASARIDA BOSH QAHRAMONLAR DINAMIKASI ... 314-318

Seytnazarova Injayim Erjanovna
TILEWBERGAN JUMAMURATOV ASARLARIDA UNDA LMALARNING USLUBIY
QO'LLANILISHI 319-325

Асадова Дилбархон
ЎРХОН ПАМУҚНИНГ "ҚОРА КИТОБ" РОМАНИДА "ЎЗЛИКНИ ИЗЛАШ" МОТИВИ 326-342

Khusanov Eldor Davlat o'g'li
BUYUK BRITANIYA VA AMERIKA INGLIZ SHEVALARINING O'XSHASH VA FARQLI
JIHATLARI 343-348

12.00.00 - ЮРИДИК ФАНЛАР

Утемурагов Махмут Ажимурагович
ЖАМИЯТДА ХУҚУҚИЙ ОНГ ВА ХУҚУҚИЙ МАДАНИЯТНИ ЮКСАЛТИРИШ – ХУҚУҚИЙ
ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТ БАРПО ЭТИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ 349-355

Шымбергенова Улзада
ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИДА ВОЯГА ЕТМАНЛАРНИНГ ХУҚУҚ ВА МАНФААТЛАРИНИ
ҲИМОЯ ҚИЛИШДА ПЕДАГОГ (ПСИХОЛОГ)НИНГ РОЛИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ 356-362

Полвонов Нажмиддин Аслиддинович
ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МОЛ-МУЛКНИ МУСОДАРА ҚИЛИШ МАҚСАДИ ВА УНИНГ ЎЗИГА
ХОС ЖИҲАТЛАРИ ТАҲЛИЛИ 363-372

Мирзаев Шухрат Шавкатович
КАТЕГОРИЯ «ДЕЙСТВИЕ ПРАВА»: ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И ПРЕДЕЛЫ 373-382

Муҳаммадиев Сарвар Асқар ўғли
"ЖИНОЯТ НАТИЖАСИДА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИ УНДИРИШДА РАҚАМЛАШТИРИШ
ИМКОНИАТЛАРИДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ" 383-392

Махмудов Суннат Азим ўғли
ЖИНОЯТ ИШИНИ ТУГАТИШ АСОСИ СИФАТИДА ЯРАШУВ ВА ХУСУСИЙ АЙБЛОВНИНГ
ЎЗИГА ХОС ЖИҲАТЛАРИ 393-399

13.00.00 - ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Farrux Axmedov
XALQARO TAJRIBALAR ASOSIDA KURASHNI RIVOJLANTIRISH 400-409

Музафарова Саодат Хайдаровна
ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ АЛЛОМАЛАРИ МАЪНАВИЙ МЕРОСИДА МУСИҚА ВА УНИНГ
ЭСТЕТИК АҲАМИЯТИ 410-415

<i>Xaydarova Iroda Nizomiddinovna</i> BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARI TALAFFUZINI TAKOMILLASHTIRISH NUQTAYI NAZARIDAN 2020-2021 O'QUV YILI FAN DASTURLARI VA MATERIALLARI TAHLILI ...	416-421
<i>Шукурова Нафиса Алишеровна</i> ЗАМОНАВИЙ ВОЛЕЙБОЛГА ХОС ҲИМОЯ ҲАРАКАТЛАРИНИ МОДЕЛЛАШТИРИЛГАН ТАРТИБДА ШАКЛЛАНТИРИШ	422-427
<i>Nigmanov Bori Botirovich</i> FUTBOLCHILARNI TAKTIK TAYYORLASHDA HARAKATLI O'YINLARNING AHAMIYATI	428-433
<i>Муродова Дурдона Раимжон қизи</i> БЎЛАЖАК МУСИҚА ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИНГ БАДИИЙ-ЭСТЕТИК КОМПЕТЕНТЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИННОВАЦИОН ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯСИ	434-438
<i>Axmedov Alisher Nosir o'g'li</i> ANSAMBL BILAN ISHLASH METODLARI VA TAMOYILLARI	439-447
<i>Saparboyeva Dilshoda Sobir qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA INSON QADRINI ULUG'LASH MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI	448-452
<i>Mansurbekova Feruza Gayratovna</i> BOLALAR XORLARI BILAN ISHLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	453-456
<i>Xodjayev Bolta Qurbonovich, Xojiyeva Matluba Shukurovna</i> O'QITUVCHI MEHNATNI ILMIIY ASOSDA TASHKIL ETISH YO'LLARI	457-465
<i>Atamuratova Munira</i> O'ZBEK GURUHLARIDA INGLIZ TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O'QITISHDA MADANIY ASPEKTDAN FOYDALANISHGA OID ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA INTERFAOL METODLAR TAVSIFI	466-471
<i>Нурилло Эминов</i> ХОРАЗМ ДОСТОНЛАРИНИНГ МОҲИР ИЖРОЧИСИ ОТАХОН МАТЁҚУБОВНИНГ ИЖОДИГА БИР НАЗАР	472-476

08.00.00-Иқтисодиёт фанлари

Asamxodjayeva Shoira Shukurullayevna
TMI katta o'qituvchisi

Maxmudov Muxammadqodir Muzaffar o'g'li
TMI talabasi

YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA UNGA INVESTITSİYALARNI YO'NALTIRISH ZARURIYATI

Аннотасија. Мақоллада яшил иқтисодийот тushunchasi, uning mazmuni, barqaror rivojlanishda uning ahamiyati, shuningdek uning afzalliklari tadqiq qilingan. Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni yo'naltirish bilan bog'liq iqtisodiy-ijtimoiy natijalar tadqiq qilingan va xulosalar shakllantirilgan.

Tayanch so'zlar: yashil iqtisodiyot, investitsiya, iqtisodiy o'sish, iqtisodiy samaradorlik, tabiiy resurslar, ekologiya, energiya resurslari, foyda, ehtiyoj.

Асамходжаева Шоира Шукуруллаевна
старший преподаватель ТФИ

Махмудов Мухаммадқодир Музаффар угли
студент ТФИ

СУЩНОСТЬ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ И НЕОБХОДИМОСТЬ НАПРАВЛЕНИЯ В НЕЕ ИНВЕСТИЦИЙ

Аннотация. В статье рассматривается понятие и содержание зеленой экономики, ее значение в устойчивом развитии, а также ее преимущества. Изучены экономические и социальные результаты, связанные с направленностью инвестиций в зеленую экономику, и сделаны выводы.

Ключевые слова: зеленая экономика, инвестиции, экономический рост, экономическая эффективность, природные ресурсы, экология, энергоресурсы, прибыль, потребность.

Asamxodjaeva Shoira
senior teacher Tashkent Institute of Finance

Maxmudov Muxammadqodir
student Tashkent Institute of Finance

THE NATURE OF THE GREEN ECONOMY AND THE NEED TO DIRECT INVESTMENTS TO IT

Abstract. The article examines the concept of green economy, its content, its importance in sustainable development, as well as its advantages. The economic and social results related to the orientation of investments in the green economy have been studied and conclusions have been drawn up.

Key words: green economy, investment, economic growth, economic efficiency, natural resources, ecology, energy resources, profit, need.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3SI4Y2023N26>

Kirish. O‘zbekiston barqaror bozor iqtisodiyotiga o‘tish yo‘lidan bormoqda. Tuproq yemirlishi, suv tanqisligi, iqlim o‘zgarishi va havoning ifloslanishi asosiy ekologik muammolar bo‘lib, aholi farovonligini oshishiga qarshi salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Bunday muammolarni hal etish uchun Yashil iqtisodiyotga o‘tish, ularga investitsiyalarni jalb qilish, aholining turmush tarzini oshirish, iqtisodiy unumdorlikka erishish maqsadida 2030 yilgacha O‘zbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish va “yashil” o‘sishni ta‘minlash dasturida bir qator vazifalar belgilangan: qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ishlab chiqarish quvvatini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish, iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida suvdan foydalanish samaradorligini sezilarli darajada oshirish, shaharlardagi yashil maydonlarni kengaytirish, qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlash darajasini oshirish va boshqalar [1].

Shu o‘rinda “yashil iqtisodiyot”ning mohiyatiga to‘xtalib o‘tsak. “Yashil iqtisodiyot” atamasi ekologik, ijtimoiy va iqtisodiy o‘lchovlarni o‘z ichiga olgan iqtisodiy tushunchadir. Bunda tabiiy resurslarimiz sifati va miqdoriga doimiy bosimni kamaytirish yordamida iqtisodiy o‘sish zarurligi nazarda tutiladi. Hozirgi kunda dunyo texnologiya, iqlim, siyosat va iqtisod rivojlanishi bilan o‘zgarib borar ekan, tabiat, aholi hamda biznes manfaati uchun ekologik va ijtimoiy maqsadlarni o‘zaro muvozanatlashtirishga ehtiyoj tug‘iladi. Barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyot modeli ekologik xavf va ekologik tanqislikni kamaytirish orqali inson farovonligi va ijtimoiy tenglikni ta‘minlash muvaffaqiyatini birinchi o‘ringa qo‘yadi. Xo‘sh yashil iqtisodiyotga qanday ta‘rif berish mumkin? Yashil iqtisodiyotning ta‘rifi ijtimoiy hamda ekologik barqarorlikni ta‘minlaydigan infratuzilmani yaratishda davlat va xususiy investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlash orqali barqaror rivojlanish amaliyotidir. Yashil iqtisodiyotning ahamiyati shundaki, u iqtisodiyotlarni yanada barqaror va kam uglerodli bo‘lishga undaydi, shu bilan birga tabiiy boyliklar, resurslar va atrof-muhit insoniyatning doimiy farovonligi uchun xizmat qilishining davomiyligini ta‘minlaydi.

Adabiyotlar sharhi. Iqtisodchi olim S.I.Kodanevaning fikriga ko‘ra “Yashil iqtisodiyot” – resurslarni tejoychi va ekologik toza iqtisodiyot bo‘lib, o‘zining yuqori qo‘shilgan qiymat mahsulotlari va intensiv ishlab chiqarish usullari bilan ajralib turadi. Tugab borayotgan tabiiy resurslardan oqilona foydalanish orqali odamlarning hayot sifati va farovonligini oshirishga qaratilgan yagona dasturdir. U tubdan yangisini shakllantirishni, foyda keltiradigan ishlab chiqarish va iste‘mol shakllarini hamda atrof-muhitga minimal salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan aholi ehtiyojlarini qondirishni o‘z ichiga oladi [5]. Xorijlik olim P. Soderholmning fikricha, yashil iqtisodiyot o‘sish va rivojlanish uchun muqobil qarashdir; atrof-muhit va ijtimoiy farovonlikni oshirishga mos keladigan tarzda iqtisodiy rivojlanish va odamlar hayotini yaxshilashga yordam beradigan rivojlanish modelidir. Yashil iqtisodiyot strategiyasining muhim tarkibiy qismlaridan biri barqaror texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etishni rag‘batlantirishdir [7].

Amerikalik huquqshunos Van Jons o‘z asarlarida yashil iqtisodiyotga investitsiyalar ekologik va iqtisodiy muammolarni yechishga yordam berishini ta‘kidlaydi. Qayta tiklanadigan elektr energiyasiga hamda qishloq xo‘jaligiga investitsiya kiritish orqali yashil ish o‘rinlarini yaratish, energiya samaradorligiga erishish, shuningdek, yanada adolatli va barqaror jamiyatni yaratish mumkin. Shuningdek, Jons Yashil iqtisodiyotga o‘tishni qo‘llab-quvvatlash uchun davlat siyosati va hukumat harakatlari muhimligini ham ta‘kidlaydi. Hukumat yashil

iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar, davlat-xususiy sheriklik va yashil ish o'rnini o'qitish dasturlarini o'z ichiga olgan bir qator vositalarni qo'llashi kerak, deb hisoblaydi [2]. Mahalliy iqtisodchi olimlar A.Vahobov va Sh.Xajibakiyevlarning bir qator ilmiy tadqiqot ishlarida resurslar tanqisligi, ekologik muammolar va iqtisodiy xavflar kabi global muammolar o'rganilib, bu muammolarni faqat yashil iqtisodiyotga o'tish yo'li bilan hal qilish mumkinligi ta'kidlab o'tilgan [3].

Shuningdek, iqtisodchi P.Xashimovning fikricha "Yashil iqtisodiyot – inson hayoti va sog'lig'i uchun zarur bo'lgan resurslarni, ekologik xavflarni va ekologik tanqislikni kamaytirishga hamda atrof-muhitni buzmasdan iqtisodiyotning barcha sohalarini rivojlantirishga qaratilgan iqtisodiy tizim bo'lib, ko'proq siyosiy jihatdan qo'llaniladigan yangi yo'nalish hisoblanadi" [8]. Yashil iqtisodiyotni shakllantirish va uning barqaror rivojlanishiga o'tish global vazifalardan hisoblanganligi sababli ham bu borada hali ko'plab izlanishlar olib borish talab etiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Yashil iqtisodiyot va unga yo'naltirilgan investitsiyalar bo'yicha dunyo olimlari va iqtisodchilari tomonidan olib borilayotgan tadqiqotlarni o'rganish, ma'lumotlarni to'plash, to'plangan ma'lumotlarni tahlil qilish, sintezlash, mantiqiy fikrlash kabi iqtisodiy tadqiqot usullaridan keng foydalanildi.

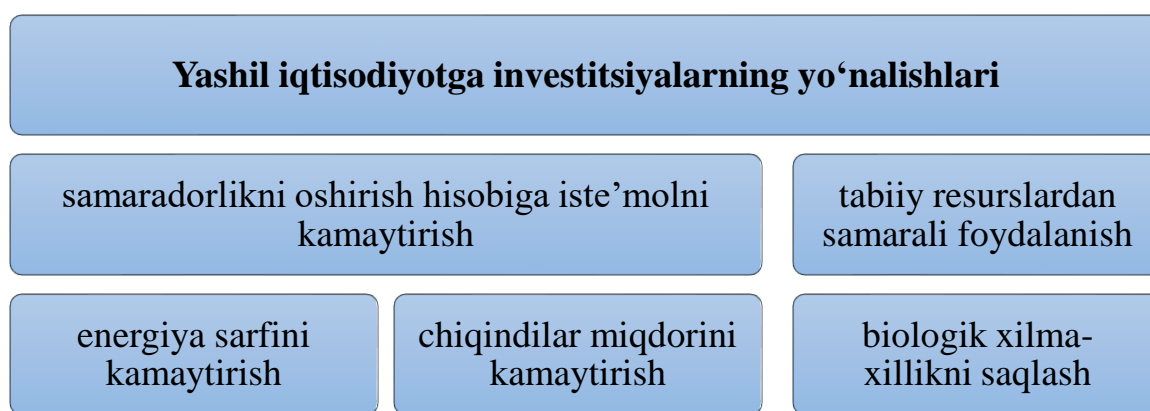
Tahlil va natijalar. Yashil iqtisodiyot jamiyat va atrof-muhit uchun yaxshi istiqbolni ta'minlagan holda, bizning ichki va global iqtisodiy tuzilmalarimizga inklyuziv ekologik barqarorlik hamda global iqlim moslashuvini rag'batlantirish uchun juda muhimdir [4]. Yashil iqtisodiyot uzoq muddatli iqtisodiy o'sish, rivojlanish bizning farovonligimiz va iqtisodiyotimiz uchun zarur bo'lgan resurslar, xizmatlar, atrof-muhit, iqlimni ta'minlashni davom ettirish uchun tabiiy ekotizimlardan samarali va mas'uliyatli foydalanish hamda saqlashga bog'liqligini tan oladi. Yashil iqtisodiyotda imkon qadar kamroq issiqxona gazlari chiqariladi, kam uglerod chiqaruvchi iqtisodiyotga erishiladi; tabiiy resurslardan samarali foydalaniladi va chiqindilar kamayadi yoki yo'q qilinadi; iqtisodiyotda energiya samaradorligiga erishiladi, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini to'la iste'mol qilishga o'tiladi; atrof-muhit ifloslanishini oldi olinadi; u ijtimoiy inklyuziv; u mavjud va kutilayotgan oqibatlarga moslashish bilan birga iqlim o'zgarishiga qarshi kurashadi; yashil iqtisodiy o'sishga asoslangan [6].

1-rasm. Yashil iqtisodiyotning asosiy maqsadlari*

**Iqtisodiy adabiyotlarni o'rganish natijasidagi muallif ishlanmasi.*

Ushbu maqsadlarga erishish uchun yashil iqtisodiyot qayta tiklanadigan resurslardan foydalanish va chiqindilarni qayta ishlash va qayta tiklashga tayanadi. Aniq harakatlar chiqindilarni minimallashtirish, atrof-muhit ifloslanishi va global isishni kamaytirish va resurslarning tugashining oldini olishga qaratilgan. Xom ashyoni qazib olish va qayta ishlashdan tortib, mahsulotni utilizatsiya qilishgacha bo'lgan ishlab chiqarish jarayoni atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu ortiqcha ishlab chiqarishga olib keladi, jamoaviy aloqalarni buzadi va tabiatni yo'q qiladi, insoniyatga tahdid soladi hamda iqtisodiy va ijtimoiy faoliyatga salbiy ta'sir ko'rsatadi. So'nggi yillarda iqtisodiy o'sish modelidan "yashil iqtisodiyot"ga o'tish ushbu muhim muammolarni hal qilish orqali barqaror, adolatli va inklyuziv iqtisodiy tizimni yaratish zaruratidan kelib chiqmoqda. Yashil iqtisodiyotda davlat va xususiy investitsiyalarning ayrim yo'nalishlari quyidagi rasmda keltirilgan.

2-rasm. Yashil iqtisodiyotda davlat va xususiy investitsiyalarning ayrim yo'nalishlari*

**Iqtisodiy adabiyotlarni o'rganish natijasidagi muallif ishlanmasi.*

Yashil iqtisodiyotning mazmun-mohiyatini tushunish orqali uni qabul qilish kompaniyalarga ham, jamiyatga ham qanday foyda keltirishini yetarlicha anglash mumkin. Shunday bo'lsada, biz "yashil iqtisodiyot"ning eng asosiy 4 ta afzalliklarini umumlashtirishni ma'qul ko'rdik:

- xom ashyodan yanada mas'uliyatli foydalanish va samarali energiya sarfi samaradorligini oshirish orqali xarajatlarni qisqartirish;
- hayotiylik sikli tugagan mahsulotlarni qayta ishlash va qayta ishlatish orqali chiqindilarni kamaytirish;
- yangi ish o'rinlarini yaratish (masalan, loyiha menejerlari, maslahatchilar, montajchilar, koordinatorlar va boshqalar);
- atrof-muhit muammolarini hal qiladigan va sayyorani hurmat qiladigan sotuvlarni oshirish.

Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarning yo'naltirilishi bir nechta iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishga sabab bo'ladi. Bular quyidagilar:

- yashil iqtisodiyotga sarmoya kiritish, ayniqsa qayta tiklanadigan energiya, energiya samaradorligi va barqaror transport kabi sohalarda yangi ish o'rinlarini yaratishga olib kelishi mumkin. Bu mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirish va bandlikni ta'minlashga yordam beradi;

- yashil investitsiyalar yangi biznes imkoniyatlarini yaratish, samaradorlikni oshirish va energiya samaradorligini oshirish choralari orqali korxonalar va uy xo'jaliklari uchun xarajatlarni kamaytirishi tufayli iqtisodiy o'sishga ham hissa qo'shishi mumkin;

- resurslarni ekologik toza texnologiyalarga taqsimlash va barqaror amaliyotlarni joriy etish muhim ekologik afzalliklarga olib kelishi mumkin, jumladan, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish, havo va suvning tozaligini oshirish va tabiiy resurslarni saqlash. Ushbu ijobiy natijalar odamlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi, shuningdek, iqlim o'zgarishining salbiy ta'sirini yumshatishga yordam beradi;

- yashil investitsiyalar havo ifloslanishini kamaytirish va toza suv hamda sog'lom oziq-ovqatdan foydalanishni yaxshilash kabi sog'liq uchun bevosita foyda keltirishi mumkin. Bu insonlar va jamiyat uchun salomatlik natijalarini yaxshilash hamda hayot sifatini oshirishga olib kelishi mumkin;

- yashil iqtisodiyotga investitsiyalar innovatsiyalarni rag'batlantirishi va korxonalarining o'zgaruvchan bozorda raqobatbardosh bo'lishiga yordam berishi mumkin. Barqaror amaliyot va texnologiyalarni qo'llash orqali korxonalar o'zlarining chidamliligini oshirishlari va rivojlanayotgan ekologik hamda ijtimoiy muammolarga moslashishlari mumkin.

Afsuski bugungi kunda aholining tabiatga bo'lgan xatti-harakatlari, investitsiyalarning manzilli yetib bormaganligi tufayli bir nechta muammolar yuzaga keldi. Bular quyidagilar:

- iqlim o'zgarishi natijasida, tog'lardagi muzliklar qisqarib bormoqda. Bu esa dengiz, daryo, ko'l singari suv havzalaridagi suvning sezilarli qisqarishiga olib kelmoqda. Irrigatsiya inshootlarining eskiligi, sanoat korxonalarini asbob-uskunalarining ko'p hajmda suv iste'mol qilishi va kam yog'ingarchilik tufayli kishi boshiga to'g'ri keladigan suv hajmi yildan-yilga kamayib bormoqda;

- suvning noto'g'ri qo'llanilishi tufayli suvdan foydalanishning iqtisodiy samaradorligi juda past. Bu esa kelajakda asosiy muammolardan biriga aylanishi mumkin, shuning uchun, suvni tejashga mo'ljallangan irrigatsion texnologiyalarga investitsiyalarni ahamiyatini oshirish zarur;

- mamlakatimizda yaratilayotgan energiyaning asosiy qismi issiqlik elektr stansiyalariga to'g'ri keladi. Ma'lumki, issiqlik elektr stansiyalari yoqilg'i (tabiiy gaz va ko'mir) yonishi orqali olinadi. Bundan chiqadigan zararli tutunlar esa inson sog'ligiga va atrof muhitga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Agar yashil energiyaga o'tilmasa, elektromobillardan keng foydalanish ko'zlangan ekologik maqsadlar bajarilishiga olib kelmaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyotga o'tish orqali qo'shimcha boylik yaratish; ekologik xavf va ekologik tanqislikni kamaytirish orqali yaxshi hayot sifatini kafolatlash; farovonlik va ijtimoiy tenglikni ta'minlash orqali ish o'rinlarini yaratish va qashshoqlikni bartaraf etish mumkin. Yashil iqtisodiyot - bu jamiyatimiz va sayyoramiz uchun foydali bo'lgan barqaror dunyoni yaratuvchi tushunchadir. Yashil iqtisodiyot insonlar farovonligini yaxshilaydigan va ijtimoiy adolatni ta'minlaydigan, shu bilan birga atrof-muhitga xavflarni sezilarli darajada kamaytiradigan iqtisodiy faoliyatdir. Bu yalpi ichki mahsulotning o'sishini kafolatlaydigan va shu bilan birga tabiatni asrash va ximoya qilish, inson va ijtimoiy farovonlikni ta'minlaydigan barqaror rivojlanishni o'z ichiga oladi. Barqaror rivojlanish, pirovardida, bugungi va kelajak avlodlarimiz uchun zarur resurslarga ega tabiat va ekotizimlarni buzmasdan, adolatli va munosib yashash qobiliyatini anglatadi. Shu sababli bu

soha rivojlanishini har jihatdan qo'llab-quvvatlash, turli moliyalashtirish manbalaridan, xususan investitsiyalardan unumli foydalanish zarur.

Адабиётлар/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 4 oktyabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4477-sonli qarori.
2. Van Jonas. The Green Collar Economy: How One Solution Can Fix Our Two Biggest Problems. 2008
3. Vahobov A., Xajibakiyev Sh. Yashil iqtisodiyot. Darslik. T. 2020.
4. Guo J. and others. Exploring the role of green innovation and investment in energy for environmental quality: An empirical appraisal from provincial data of China. Journal of environmental management. Volume 292, 15 august 2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301479721008410>
5. Kodaneva S.I. Transition from the «Brown Economy» Model to the «Green Economy» in Russia and Abroad. Russia and the contemporary world. 2020.
6. Lin Zhang and others. Globalization, Green Economy and Environmental Challenges: State of the Art Review for Practical Implications. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fenvs.2022.870271/full#B38>
7. Patrik Söderholm. The green economy transition: the challenges of technological change for sustainability. Sustainable earth reviews. June, 2020. <https://sustainableearthreviews.biomedcentral.com/articles/10.1186/s42055-020-00029-y>
8. Xashimov P. Resurslarning cheklanganligi va yashil iqtisodiyotga o'tish zaruriyati. "Science and innovation" xalqaro ilmiy jurnali. 2022 yil 3-son.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

Махсус сон

№ 5/4 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамият

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).